

CETA Rondetafelgesprek
Algemene Commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking
Tweede Kamer – Woensdag 6 november 2019
Positiepaper Prof. dr. Freya Baetens (Universiteit Oslo / Leiden)

Dit Positiepaper gaat in op vijf zorgpunten inzake CETA, zoals vaak geformuleerd in publieke debatten, met een specifieke focus op het investeringshoofdstuk.

Zorgpunt 1: worden Europese standaarden losgelaten (bv. inzake hormonenvlees) en kunnen er problemen ontstaan voor de Nederlandse agrarische sector?

- Het CETA investeringshoofdstuk (hoofdstuk 8) legt geen verplichting op om Europese standaarden los te laten in welke sector dan ook.
 - o CETA focust op nieuwe maatregelen die genomen worden door overheden na de inwerkingtreding van CETA – niet op bestaande regelgeving (tenzij deze op discriminerende of problematische wijze zou worden toegepast)
 - o CETA benadrukt herhaaldelijk de noodzaak van een goede milieubescherming - zie bijvoorbeeld:
 - Art. 8.4 (2) *‘For greater certainty, the following are consistent with paragraph 1: [...] (d) a measure seeking to ensure the conservation and protection of natural resources and the environment, including a limitation on the availability, number and scope of concessions granted, and the imposition of a moratorium or ban’*
 - Art. 8.9 *‘For the purpose of this Chapter, the Parties reaffirm their right to regulate within their territories to achieve legitimate policy objectives, such as the protection of public health, safety, the environment or public morals, social or consumer protection or the promotion and protection of cultural diversity.’*
 - o Overheden (op alle niveaus) mogen reguleren in het publieke belang, zoals ze dat wensen.
 - Onder het huidige systeem, zijn al meer dan 90% van de zaken niet tegen regulering gericht, maar tegen de implementatie van regulering. Dat gaat met CETA niet veranderen.
 - Wat CETA wel doet, is de overheid verplichten om regulering op transparante, niet-discriminerende, etc. wijze aan te nemen. Het gaat dus niet zozeer om wat de overheid doet, maar hoe het gedaan wordt (bv. geef bedrijven tijd om zich voor te bereiden op ingrijpende veranderingen; consulteer belangengroepen, etc.).
 - o Ter info:
 - Bestaande investeringsverdragen bevatten meestal niets over duurzaamheid – CETA is dus een teken van vooruitgang in dit opzicht.
 - In 1998, verloor de EU een zaak voor de ‘Dispute Settlement Body’ van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) (aangespannen door Canada, de VS en Argentinië) maar (1) dit valt onder WTO-recht en heeft niets met CETA te maken, en (2) de partijen hebben in 2014 een vergelijk gesloten wat betreft hormonenvlees – niemand heeft er belang bij om hierop terug te komen.
- CETA (hoofdstuk 7) voorziet in verhoogde transparantie en consultatie wat betreft subsidies in de agrarische en visserijsector, maar gaat wat betreft de toelating van subsidies niet verder dan de

regelgeving in de WTO-overeenkomsten. Dit zou dus voor de agrarische sector geen problemen mogen opleveren.

- CETA verwijdt douanetarieven en verhoogt quota's zodat Europese landbouwproducten makkelijker kunnen worden uitgevoerd naar Canada; CETA beschermt ook 153 Europese geografische indicaties (bv. Gouda-kaas).

Zorgpunt 2: is er een 'noodremprocedure' ingeval er problemen ontstaan?

- CETA voorziet in continu overleg, dus problemen (of zelfs maar uiteenlopende meningen wat betreft de correcte interpretatie van het verdrag) worden op doorlopende basis besproken via het CETA Joint Committee, waarin vertegenwoordigers van de verdragspartijen zetelen.
 - o De agenda van CETA Joint Committee vergaderingen wordt op voorhand bekendgemaakt en achteraf wordt een rapport gepubliceerd.¹
 - o De Europese Commissie organiseert ook laagdrempelige 'stakeholder meetings' waarin problemen gesignaleerd kunnen worden.
- Indien dit onvoldoende zou blijken, voorziet CETA ook in verschillende geschillenbeslechtsmechanismes (hoofdstuk 29): overleg ('consultation'), bemiddeling ('mediation') en arbitrage tussen verdragspartijen.
 - o Indien het probleem dringend is, is er een spoedeisende procedure mogelijk.
 - o Indien de andere partij de uitspraak niet zou naleven, dan zijn er bijkomende maatregelen mogelijk om naleving ('compliance') af te dwingen.
- Het is ook mogelijk om CETA aan te passen, op te schorten, of te beëindigen.

Zorgpunt 3: wat gebeurt er indien Nederland niet zou ratificeren?

- CETA is op 21 september 2017 voorlopig in werking getreden (bv. de bepalingen inzake handel in goederen en diensten, intellectuele eigendomsrechten, etc.) met uitzondering van de bepalingen aangaande investeringsbescherming, markttoegang voor portfolio-investeringen en het investeringsgeschillen-beslechtsmechanisme (ICS).
- Alle lidstaten (inclusief Nederland) moeten het verdrag ratificeren via de nationale parlementen opdat het gehele verdrag formeel in werking kan treden. Indien een lidstaat dit niet zou doen, dan blijft CETA (minus bovenvermelde bepalingen) op voorlopige basis in werking.

Zorgpunt 4: hoe vaak kunnen we geschillen onder CETA verwachten en wat is de rol van NGOs hierin?

- Er zijn in de afgelopen twee jaar geen investeringszaken aangespannen want het ICS is nog niet in werking getreden. Er zijn ook geen zaken aangespannen tussen de verdragspartijen. Ter vergelijking:
 - o Onder het bestaande ISDS-mechanisme, heeft geen enkel West-Europees land ooit een ISDS-zaak verloren; tegen Nederland, Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk is zelfs nog nooit een dergelijke zaak aangespannen.²

¹ Zie: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=1811>.

² Er is 1 zaak tegen België aangespannen (door een Chinese investeerder, Ping An) maar deze zaak is door België gewonnen; er zijn 2 zaken tegen Duitsland aangespannen (allebei door hetzelfde Zweedse bedrijf, Vattenfall) waarbij er in de 1ste zaak een minnelijke schikking is getroffen, in de 2^e zaak is er nog geen uitspraak.

- Investeerders beseffen dat de nationale rechtbanken in deze landen onpartijdig en onafhankelijk oordelen; verschillende internationale studies (o.m. van de Europese Commissie) tonen aan dat dit echter niet in alle EU-landen altijd het geval is (er zijn bv. problemen gesignaleerd in rechtbanken in Polen, Roemenië en Bulgarije).
- Men mag zich niet blindstaren op de mogelijkheid voor investeerders om een zaak aan te spannen: bedrijven kunnen eventueel wel een claim indienen, maar dat wil uiteraard niet zeggen dat ze ook gelijk krijgen. Schadevergoeding wordt enkel toegekend indien een overheid de verdragsverplichtingen schendt.
- Ter vergelijking:
 - Onder het huidige ISDS system, worden meer dan 60% van de zaken door de staat gewonnen (door de nadruk op het publieke belang in CETA zou dat percentage zelfs nog hoger kunnen zijn), en zelfs wanneer de investeerder wint, krijgt die meestal slechts een fractie van de gevraagde schadevergoeding.
 - Onder een nationaal rechtssysteem kunnen bedrijven ook een claim indienen tegen de staat - en een (onafhankelijke) nationale rechter kan ook schadevergoeding toekennen.
- Rol van derde partijen (bv. NGOs, vakbonden, industrie-federaties, etc.):
 - Zij kunnen zaken aanspannen tegen overheden en investeerders voor nationale rechtbanken.
 - Zodra het gehele CETA investeringshoofdstuk in werking is getreden, kunnen zij (in overeenstemming met de [UNCITRAL Transparency Rules](#)) informatie inzake het verloop van de procedure verkrijgen, hoorzittingen bijwonen en een *amicus curiae* brief indienen waarin ze hun eigen positie uitleggen.

Zorgpunt 5: voldoet CETA aan de Europese duurzaamheidsstandaarden?

- CETA bevat drie hoofdstukken die speciaal gericht zijn op het beschermen van duurzaamheid: hoofdstuk 22 aangaande handel en duurzaamheid; hoofdstuk 23 aangaande handel en arbeid; en hoofdstuk 24 aangaande handel en milieu.
- CETA legt als dusdanig geen duurzaamheidsstandaarden op: de verdragspartijen behouden het recht om dit voor zichzelf te bepalen ('right to regulate'). Binnen het kader van de Europese regelgeving, kan Nederland dus zelf bepalen welke duurzaamheidsstandaarden gevolgd moeten worden.

Tenslotte: aangezien het momenteel duidelijk wordt, dat het zeer moeilijk, of zelfs onmogelijk, is om inzake internationale investeringsbescherming een consensus in alle EU-landen te vinden, zou men kunnen overwegen om het CETA investeringshoofdstuk weg te laten, of, te beperken tot directe investeringen (wat onder de exclusieve bevoegdheid van de EU valt). De andere CETA-hoofdstukken kunnen dan formeel in werking treden en (indirecte) investeringen blijven geregeld door de huidige bilaterale verdragen, waarvan elk EU-land apart de inhoud kan blijven bepalen.